

ÇOCUKLARIN DİJİTAL MEDYADA HABERLEŞTİRİLME BİÇİMİ: İNTERNET GAZETECİLİĞİ ÜZERİNE BİR ANALİZ

THE REPRESENTATION OF CHILDREN IN DIGITAL NEWS MEDIA: AN ANALYSIS OF ONLINE JOURNALISM

Melisa KAYGISIZ

Yüksek Lisans Öğrencisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü
ORCID ID: 0009-0000-4441-182X, melisakaygisiz02@gmail.com

Doç. Dr. Ali Emre DİNGİN

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Ana Bilim Dalı
ORCID ID: 0000-0003-2781-7160, emredingin@adu.edu.tr

ÖZ

Yeni iletişim teknolojilerinin sağladığı olanaklar doğrultusunda habercilik anlayışı da önemli ölçüde dönüşüme uğramıştır; günümüzde her türlü bilgi medya aracılığıyla toplumun farklı kesimlerine hızla ulaşabilmekte, bu durum ise özellikle internet gazeteciliğini en yaygın ve etkili haber üretim biçimlerinden biri hâline getirmiştir. İnternet gazeteciliğinin artan önemi ve gelişen yapısıyla birlikte medya, okuyucunun dikkatini çekme kaygısıyla çocukları haber içeriklerinde farklı başlıklar altında ele almakta ve çeşitli temsiller üzerinden sunmaktadır. Oysa çocuklar yalnızca günümüz toplumunun değil, aynı zamanda geleceğin de en temel unsurlarından biri olarak değerlendirilmekte; dolayısıyla çocuklara yönelik söylemler, içerikler ve temsillerin sorumluluk bilinciyle ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, medyanın çocuklara yönelik bakış açısı ile çocuk temsillerinin haberlerde nasıl kurgulandığı bu çalışmanın temel sorununu oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında çocuk haberlerinin medyada nasıl yansıtıldığı, hangi kategoriler altında yer aldığı, çocuklara atfedilen etiketlerin neler olduğu ve kişisel bilgilerinin nasıl sunulduğu sorularına odaklanılmış; bu doğrultuda içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, çocukların en çok polis-adliye haberleri kapsamında gündeme geldiği, genellikle “mağdur çocuk” etiketiyle temsil edildiği ve çoğunlukla ihmal kaynaklı olaylar üzerinden haberleştirildiği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: İnternet gazeteciliği, Çocuk haberleri, Medya, Etik

ABSTRACT

In line with the opportunities provided by new communication technologies, the understanding of journalism has undergone a significant transformation; today, all kinds of information can rapidly reach different segments of society through the media, and this has made online journalism one of the most common and effective forms of news production. With the increasing importance and evolving structure of online journalism, the media, driven by the need to capture the reader's attention, frequently includes children in news content under various headings and represents them through different frames. However, children are not only central to today's society but also constitute one of the fundamental elements of our collective future; therefore, the discourse, content, and representations concerning children must be addressed with a strong sense of ethical responsibility. In this context, the main problem of this study centers on the media's perspective on children and how children are represented in news content. The research focuses on how news about children is reflected in the media, under which categories these stories are presented, what kinds of labels are attributed to children, and how their personal information is disclosed. To this end, a content analysis method was employed. The findings indicate that children most frequently appear in news articles under the crime and judiciary category, are predominantly represented with the label of “victimized child,” and are often the subject of news related to incidents resulting from neglect.

Keywords: Internet journalism, Children's news, Media, Etic

GİRİŞ

Mekân ve zaman kavramlarının iç içe geçtiği, iletişim teknolojilerinin yaşamın her alanında aktif bir şekilde yer aldığı günümüz bilgi ve iletişim çağında, uluslararası entegrasyon süreçlerinin her toplumun kendi kültürel ve ahlaki değerleri çerçevesinde yürütülmesi, toplumsal ilerleme açısından büyük önem taşımaktadır. İçinde bulunduğumuz dijital çağ, kitle iletişim araçlarının hem yapısını hem de yöntemlerini köklü bir biçimde dönüştürmüştür (Dingil, 2014). Kapitalizmin tarihsel süreciyle şekillenen yapısal talepler, gazetecilik pratiklerini de etkilemekte ve dönüştürmektedir (Bahçecioğlu, 2024). Bu bağlamda, yeni medyanın sunduğu teknolojik olanaklar doğrultusunda gelişen habercilik anlayışı, dijital platformlara uyum sağlama yönünde evrilmektedir. Günümüzde bilgiye erişim medya aracılığıyla toplumun her kesimi için anlık hâle gelmiş ve bu süreçte internet gazeteciliği en yaygın ve etkili haber üretim biçimlerinden biri olarak öne çıkmıştır. İnternette gerçekleşen sosyal üretim aynı zamanda kültürel bilgi sunma işlevi görmektedir (Kalender, 2019). Ancak internet gazeteciliğinde haber üretiminin sınırları tam olarak netleştirilmemiştir. Bu durum, geleneksel medya ile belirli benzerliklerin varlığına işaret etse de dijital teknolojinin sunduğu dinamikler internet gazeteciliğini farklılaştırmakta ve haberin üretim, sunum ve tüketim biçimlerini yeniden şekillendirmektedir. Bilgiye ulaşma ve bilgiyi paylaşma süreçleri internet teknolojileri sayesinde kolaylaşırken, güncellenebilirlik, erişilebilirlik ve etkileşim gibi unsurlar da öne çıkmakta; okuyucu ilgisini ölçen metrikler medya üreticileri için önemli bir ölçüt hâline gelmektedir.

Bu dönüşüm bağlamında, medyada çocuklara yönelik içeriklerin sunumu da dikkatle değerlendirilmesi gereken bir alan hâline gelmiştir. Çocuklara yönelik yapılan her olumlu medya sunumu, toplumsal geleceğin inşası açısından önemli bir yatırım olarak görülmektedir. İnternet gazeteciliğinin yükselişiyle birlikte, medya çocukları farklı başlıklar altında, okuyucunun ilgisini çekme amacıyla haber içeriklerine dâhil etmeye başlamıştır. Ancak bu süreçte, özellikle çocuk istismarı gibi son derece hassas konuların ele alınış biçimi ve kamuoyunda yarattığı farkındalık, etik açıdan ciddi tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Çocuk istismarı haberlerinin yapılması, gazetecilik etiğine aykırı olmasının yanı sıra, bu tür haberlerin

yeniden istismara zemin hazırlayabileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir (Nazlı, 2019). İstismar, her sınıf, yaş ve toplumda görülebilecek evrensel bir sorun olarak güç sahibi bireylerin, zayıf konumdaki bireyler üzerinde baskı, sömürü ve hak ihlali uygulamasıdır (Güldeste, 2018). Bu nedenle medya içeriklerinin özellikle çocuklara yönelik şiddet, pedofili ve istismar gibi hassas konularda etik denetim altında tutulması ve medya çalışanlarının bu sorumluluğun bilincinde hareket etmesi gerekmektedir.

Çocuklar, yalnızca bugünün değil, geleceğin de öznesi olarak toplumsal yaşamın en kırılgan gruplarından birini oluşturmaktadır. Bu nedenle çocuklara ilişkin her tür söylem, temsil ve planlamanın titizlikle değerlendirilmesi gerekmektedir. Medyanın çocuklara bakışı ve onları nasıl temsil ettiği hem toplumsal algının şekillenmesi hem de çocuk haklarının korunması açısından kritik önemdedir. Türkiye’de milletvekilleri, eğitimciler, sivil toplum kuruluşları ve devlet kurumları çocukların statüsünü iyileştirmeye yönelik çeşitli çalışmalar yürütse de mevcut durum hâlen ideal seviyeye ulaşmış değildir (Yıldız, 2018). Bu doğrultuda medya çalışanlarının, özellikle çocukların haber öznesi olduğu durumlarda daha dikkatli ve özenli davranmaları elzemdir. Çocuklar suçun faili ya da mağduru olduğunda, haberlerin gerçeklik, güncellik ve kamu yararı çerçevesinde hazırlanması; çocukların ikinci kez mağdur edilmemesi ya da toplumsal yargıya maruz bırakılmaması için özenle değerlendirilmelidir. Burada çocuk yalnızca bir haber öznesi olarak değil, ihtiyaçları olan bir birey olarak ele alınmalıdır (İzoğlu Tok vd., 2019).

Çocuk kavramı, birçok disiplinin ortak paydasını oluşturan, toplum açısından stratejik öneme sahip bir olgudur. İnternet gazeteciliği de çocukların duygu, düşünce ve kültürel kimliklerinin şekillenmesinde etkili olan güçlü bir medya aracıdır (Karaboğa, 2018). Tarih boyunca farklı biçimlerde istismara uğrayan çocuklar, modern çağla birlikte daha fazla korunma altına alınmaya başlamıştır. Toplumsal değişimle birlikte çocuklara dair duyarlılık artmakta, cinsiyet temelli önyargılar kırılmakta ve çocuk hakları daha fazla görünürlük kazanmaktadır. Ancak çocuk istismarı ve ihmali hem Türkiye’de hem de dünyada ciddi bir toplumsal sorun olmaya devam etmektedir (Özbey ve Pekdoğan, 2022). Yakın döneme kadar çocuk istismarı gelişmiş ülkelerde bile gizlenmekteyken,

günümüzde bu konunun daha fazla gündeme taşınması, hukuki yaptırımların artması ve toplumsal farkındalığın gelişmesi ile tutumlarda da değişimler gözlemlenmektedir.

Çocuk istismarını azaltmak ve önleyici mekanizmalar geliştirmek için toplumsal farkındalık oluşturmak zorunludur. Aile bağlarının zayıfladığı veya parçalandığı durumlarda medya yoluyla sağlanacak farkındalık daha da önem kazanmaktadır. Medyanın toplum üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, çocuk istismarına yönelik yayın politikaları dikkatle ele alınmalıdır. Bu bağlamda medyada görev yapan herkesin çocuklara ait temel bilgilerin sunumundan, temsil biçimlerine kadar her noktada sorumluluk taşıdığı unutulmamalıdır (Özmen, 2012). Medya organları çocukların haklarını ve onurlarını gözeten, farkındalık yaratıcı yayın anlayışını benimsemelidir.

Günümüzde internet gazeteciliğinde çocukların konu edildiği haberlerin sayısı artış göstermektedir (Uzun, 2014). Özellikle çocuk istismarı haberlerinin artması, bu konunun görünürlüğünü artırmak açısından önemli bir gelişme olsa da içeriklerin etik çerçevede üretilmemesi ciddi sorunlara yol açmaktadır. Cinsel şiddet içerikli haberlerde yaş sınırlaması ya da içerik filtrelemesi olmaması, tüm yaş grupları açısından olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Ayrıca bu haberlerin çoğu çocukların sorunlarını çözmek yerine onları suçlayıcı bir söylemle sunmaktadır (Morkan Şahin ve Güngör, 2024). Çocuk istismarına dair haberlerin yalnızca sınırlı olaylar çerçevesinde sunulması ve devlet politikalarının yetersizliği, bu alanda kayda değer bir ilerleme sağlanamadığı izlenimini doğurmaktadır.

İnternet gazeteciliğinde çocuk haberlerine ilişkin etik ihlaller sıklıkla gözlemlenmektedir (Fırat, 2016). Çocukların açık kimlik bilgilerinin paylaşılması, yaşadıkları olumsuzlukların detaylı biçimde aktarılması hem ihlalleri görünür kılmakta hem de önleyici tedbirlerin alınması açısından önem taşımaktadır. Ancak medya, çocukların suça karışma nedenlerini çoğu zaman göz ardı ederek yalnızca sonuçlara odaklanmakta ve çocukları toplumsal bir tehdit olarak sunmaktadır (Doğan, 2022).

Bu bağlamda, internet gazeteciliğinde çocuk temsiline yönelik çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Örneğin, Türkiye’de en çok okunan dijital gazeteler örneklem alınarak çocuk içerikli haberlerdeki etik ihlaller ve

sunum biçimleri incelenmiştir (Fırat, 2016). Başka bir çalışmada ise çocuk suçluluğuna dair haberlerin temaları ve medyada yer alma sıklıkları analiz edilmiştir (Demirel, 2022). Uluslararası düzeyde ise, medya temsiline çocuk haklarına etkisini ele alan çalışmalarda, gazetecilerin haber üretim sürecinde etik ilkelere her zaman bağlı kalmadığı; reyting kaygısının gazetecilik uygulamalarını etkileyebileceği ve bunun çocuklarda “ikincil travma” riski doğurabileceği vurgulanmıştır. Örneğin, Vlad’ın (2017) çalışmasında, medya kuruluşlarının çocuklarla ilgili haberlerde zaman zaman yasal ve etik sınırları aşarak çocukların haklarını ihlal ettikleri, UNICEF gibi kurumların müdahaleleriyle bu alanda bazı iyileşmeler sağlandığı ancak iyi uygulama rehberlerine hâlâ ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde Ba’ınun (2022) İtalya’da mülteci çocuk ve ergenlerin medyada nasıl temsil edildiğini incelediği çalışmada, Oxfam, UNICEF, Médecins Sans Frontières gibi göç alanında çalışan altı önemli kuruluşun basın ve iletişim sorumlularıyla yapılan görüşmeler aracılığıyla, mevcut medya söyleminin bu çocuklar üzerindeki etkileri analiz edilmiş; daha yapıcı ve toplumsal değişim odaklı bir temsil çerçevesi geliştirilmesi gerektiği ortaya konmuştur.

Bu çalışma, internet haberciliğinde çocukların hangi temalar altında haberleştirildiğinin belirlenmesi ve çocuk içeriklerinin etik açıdan nasıl sunulması gerektiğine dair farkındalık yaratılması açısından önem taşımaktadır. Medya çalışanlarının yanı sıra eğitimcilerin, ebeveynlerin ve toplumun tüm bireylerinin bu konuda bilinçlendirilmesi, çocukların haklarının korunmasına katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda, çocuk haberlerinin medyaya yansımaları, medya tarafından çocuklara atfedilen etiketler, haberlerin sunum biçimleri ve çocukların kişisel bilgilerinin paylaşımı bu araştırmanın genel amacını oluşturmaktadır. Çalışmanın temel problemi ise “İnternet haberciliğinde çocukların medyada temsili ve hangi durumlarda haber öznesi oldukları” sorusuna odaklanmaktadır. Bu çerçevede, araştırmanın temel sorusu: “Dijital haber platformlarında çocuklar en çok hangi temalar altında haberleştirilmektedir ve bu haberlerde nasıl temsil edilmektedirler?” şeklinde belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca, çocukların en çok hangi haber kategorileri altında yer aldığı, haber içeriklerinde nasıl kullanıldığı, hangi etiketlerle sunulduğu ve kişisel bilgilerinin hangi koşullarda

açıklandığı gibi alt sorulara da yanıt aranacaktır.

1. İNTERNET GAZETECİLİĞİ

Dijital teknolojilerin gelişimi, gazetecilik pratiklerinde köklü değişimlere yol açmış; bu dönüşüm, geleneksel gazeteciliğin yapısal çöküşünü, profesyonel gazetecilerin ve özellikle yerel basının işlevselliğini kaybetmesini beraberinde getirmiştir. Bu değişim sürecinde, büyükşehirlerde faaliyet gösteren haber merkezleri dahi dijital teknolojilere uyum sağlama zorunluluğu ile karşı karşıya kalmıştır (Dingil, 2014). Günümüzde bilgi edinme faaliyeti artık tek bir ortam üzerinden, yani internet aracılığıyla yürütülmekte; kullanıcılar gazeteyi okumak, radyo dinlemek veya televizyon izlemek yerine mobil cihazlar aracılığıyla zaman ve mekândan bağımsız biçimde bilgiye anında erişim sağlayabilmektedir. Etkileşim düzeyinin yüksekliği ve hızının diğer iletişim araçlarıyla kıyaslanamayacak ölçüde olması nedeniyle internet, sanal ağ kavramını yaygınlaştırmış ve kullanıcılar arasında yeni toplumsal yapılar oluşturarak kendine özgü bir kültür yaratmıştır (Kalsın, 2016).

Bu bağlamda, gazeteler hem geleneksel yapılarını koruma hem de dijital ortamlarda varlıklarını sürdürme çabasıyla internet üzerinden haber sunan etkili iletişim araçlarına dönüşmüştür (Dingin, 2023). Medya ve bilişim teknolojilerinin sağladığı imkânlarla gelişen yeni iletişim biçimleri, geleneksel medyadan farklı olarak kullanıcıya çift yönlü etkileşim imkânı tanımakta; haber alıcısını aynı zamanda haber üretimine katkı sunan aktif bir özne konumuna taşımaktadır. Bununla birlikte, küresel ölçekte medyada etik sorumlulukların yerine getirilmesi ve basın özgürlüğünün kötüye kullanımının önlenmesi amacıyla medya profesyonellerine yönelik etik ve yasal düzenlemelere duyulan ihtiyaç da artmaktadır (Işıklı ve Fazlıoğlu, 2023).

Yeni medya düzenine entegrasyon sürecinde, basılı yayınlar dijital ortamlarda daha etkin hâle gelmiş; bu mecralar, yalnızca metin temelli değil, aynı zamanda sesli ve görsel içeriklere de erişim sağlayan çok boyutlu yapılar hâline dönüşmüştür. Bu durum, televizyon ve radyo yayınlarındaki zaman sınırlılığı ile gazetelerdeki fiziksel alan kısıtını ortadan kaldırmakta; okuyucuya daha fazla içeriğe ulaşma, farklı haber bağlantılarını keşfetme ve içerikler hakkında yorum yaparak karşılıklı iletişim kurma olanağı sunmaktadır. Dolayısıyla haber

üretim ve tüketim süreçleri, kullanıcı merkezli bir yapıya evrilmiştir.

İnternet gazeteciliği yalnızca okuyucular için değil, gazeteciler için de yeni imkânlar sunmaktadır. Okuyuculardan gelen yorumlar, içerik üreticilerinin haberlerdeki eksiklerini görmesine, öz eleştiri yapmasına ve sonraki içeriklerinde daha dikkatli davranmasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda okuyucu, pasif bir alıcı olmaktan çıkarak etkileşimli bir kullanıcı kimliği kazanmaktadır. Geleneksel gazeteler, yalnızca mevcut içeriklerini dijital ortama aktarmakla kalmamış; internet gazeteciliğine özgü yeni haber formatları ve içerik türleri de geliştirmiştir. Özellikle mobil cihazların yaygınlaşmasıyla birlikte, haber içerikleri telefon ve tablet ekranlarında tüketilmeye başlanmış, internetin hızlı, ucuz ve çoğunlukla ücretsiz yapısı, bu gazetecilik türünün yaygınlaşmasına neden olmuştur. İnternet gazeteciliği, haber içeriklerinin taşınabilir, erişilebilir ve çoklu ortam özellikleriyle sunulması bakımından geleneksel haber anlayışına kıyasla önemli avantajlar sağlamaktadır. Bununla birlikte, haberler her ne kadar gerçek dünyayı yansıtmaya iddiası taşısa da genellikle gerçeğin yalnızca belirli bir kısmını sunan kurgulanmış içerikler olarak değerlendirilmektedir (Özel vd., 2021).

Sosyal medya platformları, internet gazeteleri için haberlerini daha geniş kitlelere ulaştırma amacıyla yoğun olarak kullanılan mecralardan biri hâline gelmiştir. İnternet haberciliği, profesyonel gazetecilerin enformasyona erişimini kolaylaştırmakta; ihtiyaç duyulan belge, veri ve kaynaklara hızlı biçimde ulaşma imkânı sunmaktadır. Bununla birlikte, son yıllarda internet gazetelerinde, gazetecilik değerlerinden uzaklaşarak yalnızca dikkat çekici başlıklar üretmeye odaklanan yaklaşımların yaygınlık kazandığı gözlemlenmektedir (Özcan, 2019).

İletişim teknolojilerinin haber üretim süreçlerine dâhil olması hem içerik üretiminde hızlanmaya hem de haberin ses, görüntü gibi unsurlarla desteklenmesine olanak tanımaktadır. Bu durum, haberin yayımlandığı anda okuyucuya ulaşmasını mümkün kılmakta ve haberin güncellik değerini artırmaktadır. Bu bağlamda yaşanan dönüşüm, yalnızca teknik bir değişim değil; aynı zamanda kurum içi yapılar üzerinde de etkili olmuş, haber yönetimi ile editoryal birimler arasındaki sınırların belirsizleşmesine neden olmuştur. İnternet gazeteciliği kapsamında, serbest çalışan bireylerin

haber üretiminde aktif rol alması, geleneksel medyada görev yapan profesyonellerin de dijital platformlar için içerik üretmeye yönelmesi, medya endüstrisinin yapısal olarak yeniden şekillendiğini göstermektedir.

Günümüzde medya profesyonelleri ile haber kaynakları arasındaki coğrafi sınırlar ortadan kalkmış; bilgi paylaşımı, internet aracılığıyla anlık ve doğrudan biçimde gerçekleştirilebilmektedir. Artık haber kaynakları, medya profesyonellerine ihtiyaç duymadan, ellerinde bulunan bilgi ve belgeleri dijital ortamda kamuoyuyla paylaşabilmektedir. Bu durum, gazetecilik mesleğinin doğasını dönüştürmekte ve haber üretiminin sınırlarını yeniden tanımlamaktadır.

2. İNTERNET HABERCİLİĞİNDE ÇOCUK

Dünya genelinde ve Türkiye’de internet altyapısının gelişmesiyle birlikte dijital hizmetlerin de hızla iyileşmesi, internet kullanım oranlarının kayda değer şekilde artmasına neden olmuştur. Bu gelişmelerin sonucu olarak, zaman ve mekân sınırlamaları ortadan kalkmakta; medya içeriklerine erişim, kullanıcılar için her an ve her yerden mümkün hâle gelmektedir. Teknolojik araçların (bilgisayar, tablet, akıllı telefon vb.) yaygınlaşması, çevrimiçi yaşam tarzının yerleşmesine öncülük etmiş; kullanıcılar geleneksel haber kaynaklarından uzaklaşarak gündelik gazete ihtiyaçlarını dijital mecralar üzerinden karşılamaya başlamıştır. Bu durum, kullanıcıların basılı yayınlara erişim için fiziksel olarak bayilere gitme ve ücret ödeme yükümlülüklerini ortadan kaldırarak internet gazeteciliğine ilgiyi artırmış; geleneksel basın organlarının da dijital mecralara yönelmesine zemin hazırlamıştır (Fırat, 2016).

Bu dönüşüm, yalnızca teknolojik değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde de çeşitli etkiler doğurmuştur. Özellikle medyanın çocuklara yönelik söylemleri ve çocuk temsil biçimleri, kamuoyunda uzun süredir tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Medyada çocukların çoğu zaman masumiyet üzerinden tanımlanması, onların güçsüz, korunmaya muhtaç ve yetişkin yardımına ihtiyaç duyan bireyler olarak konumlandırılmasına yol açmakta; bu temsil biçimi toplumsal algıyı da şekillendirmektedir (Dolar ve Koran, 2021). Her ne kadar çocuklar, medya içeriklerinde yetişkinler kadar sık yer almasa da temsil edildikleri durumlar oldukça belirleyici ve hassas bir öneme sahiptir. Ancak bu süreçte çocuk haklarının ihlal edilmesi, medyada sıkça karşılaşılan bir durumdur.

Özellikle haber içeriklerinde çocukların teşhir edilmesi, kimlik bilgilerinin açık biçimde sunulması, mağduriyetlerinin detaylı şekilde anlatılması gibi uygulamalar, etik açıdan ciddi sorunlara yol açmaktadır.

Medya, çocukları haberlerinde birçok farklı bağlamda ve yönüyle ele alabilmektedir. Bu yönüyle medya hem çocuklara dair farkındalık oluşturmakta hem de bu farkındalığı yeniden üretme ve dönüştürme gücünü elinde bulundurmaktadır. Çocuk odaklı gazetecilik anlayışı, çocukları yalnızca haberin nesnesi olarak değil, aynı zamanda hak ve özgürlüklere sahip bireyler olarak tanımlamayı hedeflemelidir (Kaymak ve Coşkun, 2022). Medyada çocukların ne sıklıkla, nasıl ve hangi bağlamlarda yer aldığı; haber içeriklerinin çocuk haklarını ihlal edip etmediği; haberlerin çocuk merkezli bir yaklaşımla sunulup sunulmadığı, toplumun çocuklara yönelik tutumlarını şekillendiren temel etkenler arasında yer almaktadır. Nitekim medyanın çocuklarla ilgili eylemleri ya da eylemsizlikleri, toplumun diğer bireylerine kıyasla çocuklar üzerinde çok daha derin ve kalıcı etkiler bırakmaktadır. Bu nedenle çocuk istismarı ve ihmali, yalnızca fail ya da sorumlu kişiler değil, çocukların temsiliyetini doğru kurgulamayan medya da etkili bir aktör olarak değerlendirilmektedir (Bak, 2017).

Çocuk merkezli gazetecilik yaklaşımı, haber metinlerinin hazırlanmasında ve sunulmasında başta Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi olmak üzere ulusal ve uluslararası çocuk koruma yasalarının ve etik normların dikkate alınmasını gerektirir. Çocukların haberlerde özne olarak yer alması yalnızca haber değeri taşıdığı için değil, insan haklarına sahip bireyler olarak ifade edilme haklarının tanınması gerektiği içindir. Özellikle haberlerde yer alan çocukların kimlik bilgilerinin gizliliğinin korunması, sunum biçimlerinin etik hassasiyet gözeterek oluşturulması bu kapsamda büyük önem taşımaktadır. Ancak uygulamada medya kuruluşlarının bu ilkelere yeterince riayet etmediği; çocuklara ilişkin bilgilerin sunumunda etik ihlallerin yaygın biçimde görüldüğü anlaşılmaktadır (Genç ve Güner, 2016). Medyada çocukların temsilinde gözlemlenen bu ihlaller, gazetecilik mesleğinin etik standartlarını sorgulanabilir hâle getirmekte ve çocuk haklarının medya tarafından yeterince gözetilmediğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, medya çalışanlarının çocukları konu edinen haberlerde yalnızca habercilik kriterlerine

değil, aynı zamanda çocuk haklarına dayalı etik sorumluluklara da uygun davranmaları gerekmektedir. Haber üretim sürecinde çocuğun yalnızca bir olayın parçası olarak değil, birey olarak ele alınması, toplumda çocuklara dair daha adil, bilinçli ve koruyucu bir yaklaşımın gelişmesine katkı sağlayacaktır.

3. ÇOCUK VE MEDYA ETİĞİ

Etik, bireyin davranışlarını yönlendiren temel ahlaki ilkeler bütünüdür. Başka bir ifadeyle etik, bireylerin 'hangi davranışın doğru olduğu' konusunda karar vermelerine yardımcı olan değerler sistemini ifade eder. Aynı zamanda etik, yalnızca soyut bir kavram değil, karar alma ve eyleme geçme süreçlerinde belirli normlara bağlı kalmayı gerektiren dinamik bir uygulama alanıdır. Dolayısıyla iletişim, kamu hizmeti üretimi, sağlık veya eğitim gibi hayatın her alanında olduğu gibi, medya sektöründe de belirli etik ilke ve standartların gözetilmesi kaçınılmazdır (Ceylan, 2012). Etik, tarihsel süreçte insan toplumlarının geliştirdiği sorumluluk bilincinin bir yansımasıdır ve bu bilinç felsefi düzlemde, ahlakla ilgilenen bir alt disiplin olarak da karşımıza çıkmaktadır (Uzun, 2014). Etik felsefesi; bireylerin iyi-kötü, doğru-yanlış bağlamında oluşturduğu kişisel ve toplumsal ilişkileri temel değerler üzerinden sorgulayan bir alandır. Bu doğrultuda medya profesyonelleri de meslekî uygulamalarda ahlaki normlara riayet ederek kamuoyunun güvenini kazanmak ve medya faaliyetlerine yön vermek amacıyla medya etiğini uzun vadeli gündemlerinde tutmaktadırlar (Altun, 2011). Etik davranış ilkelerinin temel hedefi, toplumda yozlaşma ve yolsuzluğu önleyerek şeffaflık ve dürüstlüğü kurumsallaştırmaktır.

Medya, kamuyu bilgilendirme, yönlendirme ve eğlendirme görevlerini üstlenen bir iletişim aracıdır. Medya etiği ise, medya çalışanlarının yasal çerçevenin ötesinde, bireysel inisiyatif gerektiren durumlarda doğru eylemi seçmesine rehberlik eden değer ve ilkeler bütünüdür (Işıklı ve Fazlıoğlu, 2023). Bu noktada medya sadece bilgi sağlayan bir yapı değil, aynı zamanda kamuoyunun algılarını şekillendiren, gündem oluşturan ve toplumsal farkındalık yaratan güçlü bir aktördür. Medya içerikleri, her türlü bilginin filtrelenmesi, değerlendirilmesi ve yeniden inşa edilmesi sürecinde etik sınırları aşma potansiyeline de sahiptir. Bu durum özellikle hassas toplumsal gruplar söz konusu olduğunda, etik kuralların daha

titizlikle uygulanmasını gerektirmektedir. Çocuklar, bu bağlamda özel koruma gerektiren gruplardan biri olarak değerlendirilmelidir. Nitekim çocukluk kavramı, tarih boyunca birçok disiplinde tartışma konusu olmuş; çocukların kim olduğu, nasıl yetiştirileceği, eğitim, sağlık ve sosyal refah alanlarındaki konumları üzerine sayısız çalışma gerçekleştirilmiştir (Bak, 2017).

Günümüzde medya etiği gerek akademik çalışmalarda gerekse uygulayıcılar arasında en çok tartışılan konulardan biri hâline gelmiştir. Hayatın tüm alanlarında etkili olan kitle iletişim araçlarının da tıpkı diğer meslek alanlarında olduğu gibi belirli etik kurallar çerçevesinde hareket etmesi toplumun meşru beklentileri arasındadır (Fırat, 2016). Bu noktada medya etiği, medya kullanıcılarıyla iş birliği içinde geliştirilen ve medya profesyonelleri tarafından tanımlanan ilkeler bütünüdür (Ceylan, 2012). Ancak dünya genelindeki birçok medya uzmanı, yayıncılıkta adalet ve tarafsızlık ilkesini sürdürübilmenin oldukça zor olduğuna dikkat çekmektedir. Medya kuruluşları, ekonomik kaygılar nedeniyle çoğu zaman objektiflikten sapmakta; bu durum medya etiği kavramının pratiğe aktarılmasını zorlaştırmaktadır (Özel ve Deniz, 2019). Özellikle sansasyonel içeriklerin daha çok ilgi çekmesi nedeniyle medya organlarının tiraj kaygısıyla duygusal, abartılı ve doğrulanmamış haber içeriklerine yöneldiği görülmektedir (Arslan, 2019). Bu eğilim, özellikle toplumun en kırılgan kesimlerinden biri olan çocukların haberlerde temsil edilme biçimlerinde ciddi etik ihlallere yol açmaktadır.

Gazetecilik meslek ilkeleri, çocuklarla ilgili haberlerde daha büyük bir hassasiyetin gösterilmesini zorunlu kılmaktadır. Özellikle çocuğun kişiliğini ve davranışlarını etkileyebilecek içeriklerde, sorumlu bir yetişkinin izni olmadan çocukla röportaj yapılması, etik dışı bir uygulama olarak değerlendirilmelidir (Uzun, 2014). Medya, çocuklarla ilgili haber sunarken yalnızca anlık bilgilendirmeyi değil, bu bilgilerin çocuğun geleceği üzerindeki etkilerini de gözetmek zorundadır. Bu noktada haberin çocuğun ileriki yaşantısında yaratabileceği psikolojik, sosyal ve kültürel sonuçlar dikkate alınmalıdır. Habercilik faaliyeti, çocukları belirli kategorilere indirgmeden, ayrımcı ve dışlayıcı söylemlerden kaçınarak sürdürülmelidir. Çocuk merkezli gazetecilik, çocukların haklarını önceleyen, onları haberin nesnesi değil öznesi olarak gören, daha görünür ve adil temsil edilmelerini amaçlayan etik

bir gazetecilik anlayışını ifade eder (Ulusoy, 2019). Bu yaklaşım, her çocuğun onuruna ve bütünlüğüne saygı gösterilmesini, haberlerde hak ihlaline yol açılmamasını ve çocuklara dair temsillerde duyarlılık gösterilmesini temel ilkeler arasında saymaktadır.

Çocuk istismarı ve ihmali gibi hassas konuların haberleştirilmesi her zaman olumsuz sonuçlar doğurmasa da çoğu durumda çocukların ikinci kez mağdur edilmesine yol açabilmektedir. Bununla birlikte, bazı durumlarda bu tür haberlerin toplumda farkındalık oluşturması, çeşitli sosyal kampanyaların, protestoların veya yasal düzenlemelerin gündeme gelmesine katkı sunduğu da gözlemlenmektedir (Koç ve Paslı, 2021). Bu nedenle medya kuruluşlarının, çocuklara yönelik içeriklerin oluşturulmasında sadece haber değeri değil, aynı zamanda çocuk hakları, etik sorumluluk ve toplumsal etki kriterlerini de göz önünde bulundurmaları büyük önem arz etmektedir.

4. ÇOCUKLARIN MEDYADA TEMSİLİ

Medyada temsil kavramı, medya ürünlerinin dolaylı ve doğrudan içerdiği tüm bilgilendirici yönleri kapsamaktadır. Temsil, bireylerin, grupların ya da olayların medya aracılığıyla belirli biçimlerde sunulmasıdır. Bu temsiller her ne kadar gerçeklikten tamamen kopuk olmasa da gerçeği düz bir aynanın tarafsızlığıyla yansıtmaktan ziyade, seçilmiş ve yeniden kurgulanmış biçimlerde aktarmaktadır. Özellikle modern toplumlarda çocuklara dair temsiller, sosyal sınıf, kültür ve değer sistemleri çerçevesinde inşa edilmekte; bu durum modernliğin bir sonucu olarak çocukların korunmaya ihtiyaç duyan bireyler olarak konumlandırılmasını da beraberinde getirmektedir (Tutar, 2014). Bu bağlamda çocuklara ilişkin bilgilerin hazırlanması ve sunulması sürecinde özel bir hassasiyetin gözetilmesi gerekmektedir.

Çocukların medyada yer alması yalnızca çocukluk ve çocuklara dair kültürel imgelerin aktarımıyla sınırlı değildir. Medya temsilleri aynı zamanda toplumun çocuklara yönelik tutum ve davranışlarının biçimlenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Çocuklara ilişkin medyada oluşturulan imgeler, genç bireyler için rol model işlevi görmektedir; bu durum onların kendi kimlik gelişimlerini, yaşam beklentilerini ve toplumsal rollerini doğrudan etkilemektedir. Bu çerçevede, medya organlarının en önemli yükümlülüklerinden biri, çocukların ifade özgürlüğü

başta olmak üzere temel haklarını kullanabilecekleri bir zemin oluşturmaktır (Uzun, 2014). Medyada çocuklara yönelik temsiller yalnızca anlık yansımalar değil; aynı zamanda toplumun çocuklara dair algısını, onlar adına alınan kararları ve politik yönelimleri etkileyen güçlü bir araç konumundadır.

Çocukların medya içeriklerinde nasıl temsil edildiği incelendiğinde, yetişkinlerle karşılaştırıldığında görünürlüklerinin oldukça düşük olduğu gözlemlenmektedir. Çocuklar medyada daha çok şiddet olaylarının mağduru, kazalara karışmış bireyler ya da bazı durumlarda şiddetin kaynağı olarak yer almaktadır. Özellikle suç haberlerinde failin çocuk olması, medyada daha yoğun bir görünürlük kazanmakta ve bu durum çoğu zaman çocuğun yeniden istismar edilmesine yol açmaktadır (Arslan ve Duğan, 2016). Popüler medya politikaları çerçevesinde çocuklar genellikle gündelik haber üretiminin bir parçası olarak tüketilmekte, gündem değiştikçe haber içeriklerinden hızla çıkarılmaktadır. Bu tür temsiller, çocuklara yönelik medya değerlerinin kısa vadeli, duygusal ve yüzeysel bir biçimde kurgulandığını ortaya koymaktadır.

Toplumsal düzlemde çocuklar çoğunlukla korunması gereken savunmasız bir grup olarak değerlendirilmektedir. Medyada ise bu koruma söylemi çoğu zaman duygu sömürüsüne dönüşmekte; özellikle afet, felaket ve kriz dönemlerinde çocuk figürü, izleyicinin dikkatini çekmek amacıyla ön plana çıkarılmaktadır (Karataş, 2022). Bu bağlamda çocuklara ait görsel ve metinsel içerikler hem sosyal duyarlılığı harekete geçirme hem de pazarlama aracı olarak kullanılmaktadır. Sıklıkla 'kurban' ya da 'sevimli' olarak sunulan çocuk temsilleri, çocukların bireysel kimliklerinin ve haklarının göz ardı edilmesine yol açmakta; medya etiği açısından ciddi ihlallerin meydana gelmesine neden olmaktadır. Özellikle yasal düzenlemelerin eksikliği nedeniyle, medya organlarının çocuklara ilişkin içerik üretiminde yeterli duyarlılığı göstermediği dikkat çekmektedir. Bu nedenle, çocuğun medyada nasıl temsil edildiği, yalnızca medya etiği kapsamında değil; aynı zamanda çocuğun sosyal çevresindeki konumunu ve gelecekteki kimlik inşasını etkileyen bir toplumsal mesele olarak değerlendirilmelidir.

Her ne kadar medya içerikleri çocuklara yönelik zararsız görünse de bu içeriklerin olası sonuçları her zaman aynı derecede masum değildir. Medyada yer

alan çocuk haberlerinde, sunum biçimi ve anlatım dili bazen çocuk haklarını ihlal edebilecek, hatta çocukları ötekileştirecek biçimlerde kurgulanmaktadır. Medya, zaman zaman çocukları yalnızca olayın bir unsuru olarak ele almakta; bu yaklaşım, çocukların bireysel haklarını gözetmeden, onları toplumun kalıp yargılarından dışlayan bir temsile dönüştürmektedir. Özellikle suçla ilişkilendirilen haberlerde bu ötekileştirme daha görünür hâle gelmekte ve çocuk, toplumun gözünde potansiyel bir tehdit unsuru olarak kodlanmaktadır. Medyada çocuk evlilikleri ve çocuk gelinler konusundaki haberlerin, kamuoyunu bilinçlendirme işleviyle ele alınması gerekirken; yanlış kullanılan dil ve duyarsız sunum biçimleri nedeniyle bu içerikler etkisini yitirmekte ve toplumsal duyarlılığı zayıflatmaktadır (Balta Peltekoğlu ve Akbayır, 2019).

Sonuç olarak, çocukların medyada temsil edilme biçimi, onların toplumla kurduğu ilişkileri doğrudan etkilemekte; bu temsillerin kalıp yargılardan, ayrımcı söylemlerden ve indirgemeci yaklaşımlardan arındırılması gerekmektedir. Medya profesyonelleri çocuk haberlerini üretirken, yalnızca haber değeri üzerinden değil, aynı zamanda çocuğun onuru, hakları ve geleceği açısından değerlendirme yapmakla yükümlüdür. Aksi takdirde, medya çocukları görünür kılmak yerine, onları ötekileştirerek toplumsal aidiyet bağlarını zedeleyen bir işlev üstlenmiş olacaktır.

5. YÖNTEM

Bu araştırmada, internet gazeteciliğinde çocukların temsiline ilişkin örüntüleri ortaya koymak amacıyla amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, news.google.com platformu üzerinden erişilen ve en çok tıklanan 100 çocuk odaklı haber oluşturmaktadır. Google News'ün tercih edilme nedeni, dijital habercilikte çok çeşitli kaynaklardan içerik sunmasının yanı sıra kullanıcı etkileşimlerine dayalı olarak en çok görüntülenen haberleri öne çıkarmasıdır. Böylece, haberlerin kamuoyundaki görünürlüğü ve etkisi dikkate alınarak temsil örüntüleri daha anlamlı biçimde analiz edilebilmiştir. Örnekleme yalnızca çocukların başat özne olarak yer aldığı haberler dahil edilmiştir; çocukların mağdur, ihmal, kayıp, suçlu vb. rollerde temsil edildiği içerikler değerlendirilmiştir. Ayrıca yalnızca haber içerikleri örnekleme dahil edilerek köşe yazıları, röportajlar, yorumlar ve editöryal yazılar dışlanmıştır. Bu haberler, çocukların dijital medya ortamında ne tür temsillere

konu edildiğini, hangi bağlamlarda yer aldıklarını ve nasıl sunulduklarını belirlemeye yönelik örneklem grubunu oluşturmaktadır.

Sosyal bilimlerde yaygın olarak başvurulan içerik analizi yöntemi, incelenen meseleye dair genel eğilimleri sistemli bir biçimde ortaya koymaya yardımcı olmaktadır (Metin ve Ünal, 2022). Bu yöntemin temel amacı, verinin anlamını, temsillerini ve etkilerini ortaya koymaktır. Araştırmada, haber içeriklerinin analizine başlamadan önce sistematik bir değerlendirme yapılabilmesi amacıyla kodlama kılavuzu geliştirilmiştir. Bu çalışmada, çocukların internet haberlerinde nasıl temsil edildiğini analiz etmek amacıyla dört ana kategori belirlenmiştir. İlk olarak, çocukların en çok hangi haber kategorileri (örneğin adliye, sağlık, eğitim, sosyal yaşam vb.) altında yer aldığı incelenerek medyada hangi tematik bağlamlarda görünür kılındıkları tespit edilmiştir. İkinci olarak, çocukların haberlerde ne tür olaylara konu oldukları (ihmal, istismar, suça sürüklenme, başarı hikâyesi vb.) sınıflandırılarak onların ne şekilde haber öznesi yapıldıkları analiz edilmiştir. Üçüncü olarak, çocuklara yönelik kullanılan tanımlayıcı ifadeler (örneğin 'mağdur çocuk', 'masum çocuk', 'suçlu çocuk', 'korunması gereken çocuk' gibi) belirlenmiş ve bu etiketlerin haber dilindeki temsil biçimleri değerlendirilmiştir. Son olarak, çocukların kimlik ve kişisel bilgilerinin (isim, yaş, fotoğraf, aile bilgisi vb.) sunulma biçimi analiz edilerek, çocuk hakları bağlamında gizlilik, ifşa ve etik ihlal düzeyleri ele alınmıştır.

Kodlama işlemi tamamlandıktan sonra elde edilen veriler sayısal biçimde analiz edilmiş; her kategori için frekanslar belirlenmiş ve yüzdelik dağılımlara dönüştürülmüştür. Bu doğrultuda, haberlerdeki çocuk temsillerine dair genel eğilimler ortaya konmuş; çocukların medya içeriklerinde hangi etiketlerle ve hangi olay türleriyle ilişkilendirildiği, hangi haber kategorilerinde yoğunlaştığı ve kişisel bilgilerinin nasıl sunulduğu sistematik olarak değerlendirilmiştir.

6. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, news.google.com platformunda yayımlanan ve en çok tıklanan çocuk odaklı 100 haberin içerik analizi sonucunda elde edilen bulgular sunulmaktadır. Araştırmada belirlenen dört temel kategoriye göre (haber kategorisi, konu türü,

çocuklara atfedilen etiketler ve kişisel bilgi sunumu) haber içerikleri sistematik olarak değerlendirilmiştir. Kodlama kılavuzu doğrultusunda yapılan analiz sonucunda, çocukların dijital habercilik ortamında nasıl temsil edildiğine ilişkin genel eğilimler belirlenmiştir. Aşağıda yer alan tablolar aracılığıyla, çocukların haberlerde en çok hangi bağlamlarda yer aldığı, hangi türde sunulduğu, hangi etiketlerle temsil edildiği ve kişisel bilgilerinin ne şekilde aktarıldığı görsel ve sayısal olarak ortaya konmaktadır. Bulgular, haber dilinin çocuklara yönelik yaklaşımı ve medya içeriklerinin etik duyarlılığı açısından da yorumlanmıştır.

Tablo 1. Çocukların Yer Aldığı Haber Kategorileri

Haber Kategorisi	Sayı	Yüzde
Polis-Adliye	65	%65
Sağlık	11	%11
Kültür-Sanat	7	%7
Spor	3	%3
Eğitim	4	%4
Uluslararası	9	%9
Magazin	1	%1

İncelenen 100 haberin %65'inin Polis-Adliye kategorisinde yer alması, çocukların internet gazeteciliğinde en çok adli olaylar ve güvenlik eksenli içeriklerde temsil edildiğini göstermektedir. Bu temsil biçimi, çocukların sıklıkla suçun mağduru, tanığı ya da faili olarak haberleştirildiğine işaret etmektedir. Medyada çocukların ağırlıklı olarak kriminal bağlamda görünür kılınması, kamuoyunda çocuklara yönelik tehdit ya da mağdur algısının pekişmesine neden olabilir. Sağlık (%11) ve Uluslararası (%9) kategorilerindeki oranlar, çocukların afet, hastalık, göç ve kriz gibi olağanüstü durumlarla ilişkilendirilerek haberleştirildiğini göstermektedir. Bu tür temsillerde de çocuklar genellikle korunmaya muhtaç bireyler olarak sunulmaktadır.

Kültür-Sanat (%7), Eğitim (%4) ve Spor (%3) gibi çocukların gelişim alanlarını kapsayan kategorilerde temsil oranlarının düşük olması, medya içeriklerinde çocukların başarı, yetenek ya da sosyal katkı gibi olumlu yönleriyle yeterince yer bulmadığını ortaya

koymaktadır. Bu durum, medyada çocuk imgesinin daha çok mağduriyet ve krizler üzerinden inşa edildiğini göstermektedir.

Tablo 2. Çocukların Haberlerde Yer Aldıkları Türler

Çocukların Yer Aldığı Türler	Sayı	Yüzde
Hırsızlık	4	%4
İstismar	16	%16
İhmal	22	%22
Kayıp Haberleri	11	%11
Çocuğu Suçlayıcı Haber	1	%1

İçerik analizine göre çocukların internet haberlerinde en fazla yer aldığı türün ihmal vakaları (%22) olduğu görülmektedir. Bu bulgu, çocukların çoğunlukla aile, okul veya toplum kaynaklı ihmal durumlarıyla ilişkilendirilerek haberleştirildiğini göstermektedir. İhmal temelli haberlerin yüksekliği, hem çocukların maruz kaldığı yapısal sorunlara hem de medyanın mağduriyet odaklı temsiline işaret etmektedir. İstismar olayları (%16) da çocuk haberlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu durum, özellikle fiziksel, duygusal ya da cinsel istismar vakalarının medyada gündeminde sıkça yer bulduğunu ve toplumun dikkatini çekecek dramatik içeriklerin öne çıkarıldığını göstermektedir. Ancak bu tür temsillerin sıklığı, etik ihlal riskini de artırmakta; çocuğun ikinci kez mağdur edilmesi gibi olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir.

Kayıp çocuk haberleri (%11) de dikkate değer düzeydedir. Bu haber türü genellikle toplumda güvenlik algısıyla ilişkilendirilmekte ve çocukların korunması gereken bireyler olarak temsiline katkı sunmaktadır. Ancak bu tür içerikler de çocukların yalnızca kriz anlarında görünür hâle gelmesi sorununu pekiştirmektedir. Hırsızlık (%4) ve çocuğu suçlayıcı haberler (%1) ise çocukların doğrudan fail olarak temsil edildiği haber türlerini oluşturmaktadır. Özellikle çocuğu suçlayıcı içeriklerin çok düşük bir oranda (%1) görünmesine rağmen, bu tür haberlerin etik açıdan yüksek risk barındırdığı ve çocuğun damgalanmasına yol açabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Genel olarak tablo, medyada çocukların büyük ölçüde ihmal ve istismar gibi olumsuz bağlamlarla ilişkilendirildiğini ve bu temsillerin çoğunlukla korumacı değil,

sorunsallaştırıcı bir dil ile aktarıldığını göstermektedir. Bu da çocukların medya gündemine genellikle kriz ve mağduriyet anlarında girebildiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Haberlerde Çocukların Etiketleri

Çocukların Etiketleri	Sayı	Yüzde
Mağdur çocuk	17	%17
Suçlu çocuk	9	%9
Mülteci çocuk	9	%9
Savaş mağduru çocuk	5	%5
Şiddet mağduru çocuk	4	%4
Devlet korumasındaki çocuk	2	%2

Haberlerde çocuklara atfedilen etiketler incelendiğinde, çocukların çoğunlukla ‘mağdur’ kimliğiyle (%17) temsil edildiği görülmektedir. Bu etiketleme, medyanın çocukları sıklıkla istismar, ihmal, şiddet veya kayıp gibi olaylar bağlamında ele aldığını ve bu durumların yarattığı mağduriyet söyleminin öne çıkarıldığını göstermektedir. Çocuğu pasif ve korunmaya muhtaç birey olarak sunan bu yaklaşım, çocukların bireysel öznelliğini arka planda bırakma riski taşımaktadır.

‘Suçlu çocuk’ (%9) etiketi ise çocukların medya içeriklerinde fail konumunda da temsil edildiğini göstermektedir. Bu tür haberler, çocuğun davranışları yerine suçla ilişkilendirilmiş kimliğini öne çıkarma eğilimindedir. Bu yaklaşım, çocuğun toplumsal bağlamını göz ardı ederek damgalanmasına neden olabilir ve çocuk adalet sistemine zarar verebilir.

‘Mülteci çocuk’ (%9) ve ‘savaş mağduru çocuk’ (%5) etiketleri, çocukların küresel krizlerin ve göç hareketlerinin bir sonucu olarak medyada sıklıkla mağdur konumunda yer aldığını göstermektedir. Bu temsiller, özellikle uluslararası haberlerde çocukların siyasi, insani ve insansızlaştırıcı bağlamlarda sunulma biçimlerini yansıtmaktadır. Mülteci ve savaş mağduru çocukların haberleştirilmesinde dikkatli bir dil kullanımı, çocukların insan onuruna uygun temsil edilmeleri açısından kritik önemdedir.

‘Şiddet mağduru çocuk’ (%4) etiketi, çocukların çoğunlukla ev içi şiddet, akran zorbalığı ya da toplumsal şiddet ortamlarının bir parçası olarak temsil edildiğini göstermektedir. Bu tür etiketler de çocukların medya temsillerinde sıklıkla travma ve mağduriyet eksenli

anlatıların öznesi hâline geldiğini göstermektedir.

Son olarak, ‘devlet korumasındaki çocuk’ (%2) etiketi, medyada nispeten daha az görünür olsa da bu çocukların haberleştirilme biçiminde mahremiyet, anonimlik ve kamusal sorumluluk gibi etik boyutların daha fazla gözetilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Genel olarak tablo, medya organlarının çocuklara büyük ölçüde kırılğan, korunması gereken ve travmaya maruz kalmış bireyler olarak yaklaşma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu durum, çocuğun aktif bir birey olarak değil, çoğunlukla pasif bir mağdur olarak temsil edilmesine neden olmaktadır.

Tablo 4. Çocuk Haberlerinde Kişisel Bilgilerin Sunumu

Kişisel Bilgilerin Sunumu	Sayı	Yüzde
Ölüm	17	%17
Cinayet	6	%6
Yaralanma	2	%2
Kayıp	3	%3
Başarı	1	%1
Kişisel veri verilmeyen haberler	71	%71

İçerik analizine göre incelenen 100 haberin %71’inde çocuklara ait kişisel bilgilere yer verilmediği görülmektedir. Bu yüksek oran, haberlerde çocuğun adı, fotoğrafı, yaşı ya da aile bilgisi gibi ayırt edici bilgilerin çoğunlukla gizlendiğini ve anonimleştirmenin genel bir editoryal tercih olduğunu göstermektedir. Bu durum, özellikle çocuk haklarına saygılı habercilik ilkeleri açısından olumlu bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Bununla birlikte, %29’luk dilimde çocuklara ait kişisel bilgilerin açıkça yer aldığı dikkat çekmektedir. Özellikle ölüm (%17) ve cinayet (%6) gibi ciddi olaylara dair haberlerde kişisel bilgilere yer verilmesi, medyanın bu tür içerikleri dramatikleştirme eğilimiyle açıklanabilir. Ancak bu tür içerikler, kamuoyunu bilgilendirme amacı taşısa da haberin öznesi olan çocuğun mahremiyetini ihlal etme riski taşımaktadır.

Yaralanma (%2) ve kayıp (%3) gibi durumlarda da çocuğun kişisel bilgilerinin sunulması, genellikle toplumsal farkındalık yaratma veya arama çağrısı amacıyla gerekçelendirilmektedir. Ancak bu tür içeriklerin sunum biçimi dikkatli bir etik denetimden geçmediği takdirde, çocuğun ileriki yaşamında

damgalanmaya veya ikincil travmalara maruz kalmasına neden olabilir.

Dikkat çeken bir diğer unsur, yalnızca %1 oranında haberin çocuğun başarısı temasıyla sunulmasıdır. Bu oran, çocukların medya görünürlüğünün genellikle kriz, kayıp, ölüm gibi olumsuz bağlamlara indirgenmiş olduğunu ve pozitif temsillerin oldukça sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Bu çalışma, internet gazeteciliğinde çocukların nasıl temsil edildiğini ortaya koymak ve bu temsillerin toplumsal, etik ve iletişimsel boyutlarını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. İnternet gazeteciliğinin hızla yaygınlaştığı günümüzde, çocukların medya içeriklerinde nasıl yer aldığı, sadece haber üretim pratikleri açısından değil; aynı zamanda çocuk hakları, kamuoyu algısı ve toplumsal sorumluluk bağlamında da kritik öneme sahiptir.

Araştırma bulguları, çocukların dijital haber içeriklerinde ağırlıklı olarak suç, istismar, ihmal ve kayıp gibi olumsuz olaylar çerçevesinde temsil edildiğini ortaya koymuştur. Özellikle adli olaylara odaklanan temsillerin baskınlığı, çocukların medyada sıklıkla kriz ve mağduriyet anlarında görünür kılındığını göstermektedir. Bu durum, çocukların medya tarafından çoğunlukla 'korunması gereken', 'yardıma muhtaç' ya da 'toplumsal tehdide dönüşebilecek' bireyler olarak kurgulandığını ve bu kurgunun da toplumsal algıyı şekillendirdiğini göstermektedir.

Medya içeriklerinde çocuklara atfedilen etiketlerin —örneğin mağdur çocuk, suçlu çocuk, mülteci çocuk— oldukça kalıplaşmış ve indirgemeci bir karakter taşıdığı görülmüştür. Bu tür etiketler, çocuğun bireysel kimliğini gölgede bırakmakta; çocuğun toplum tarafından anlaşılmasını, empatik biçimde ele alınmasını ve sağlıklı bir toplumsal konum edinmesini zorlaştırmaktadır. Çocuklara yönelik bu tür genelleyici temsillerin uzun vadede damgalayıcı etkiler yaratabileceği unutulmamalıdır.

Araştırmada olumlu olarak değerlendirilebilecek bir bulgu, haberlerin büyük bir kısmında çocuklara ait kişisel bilgilerin paylaşılmaması ve bu konuda genel bir etik duyarlılığın gözetilmesidir. Bununla birlikte, özellikle dramatik ve dikkat çekici içeriklerde hâlâ çocuğun kimliğinin ifşa edildiği; fotoğraflarının,

adlarının ya da aile bilgilerinin yeterli koruma sağlanmadan sunulduğu örneklere de rastlanmıştır. Bu gibi durumlar, yalnızca haberin öznesi olan çocuklar için değil, medyanın güvenilirliği açısından da risk oluşturmaktadır.

Günümüzde internet haberciliği, hız, erişilebilirlik ve etkileşim gibi avantajlarının yanı sıra, etik sorumluluklar açısından da daha karmaşık bir yapıya sahiptir. Çocuklara ilişkin haberlerde, özellikle haberin yayına verilme sürecinde hızın öncelenmesi, içerik doğruluğunun geri plana atılmasına ve çocuğun haklarının göz ardı edilmesine neden olabilmektedir. Hatalı görsel kullanımı, yanlış etiketleme ve kişisel verilerin ifşa edilmesi gibi sorunlar bu bağlamda değerlendirilmelidir. Bu tür hatalar, yalnızca çocuğun zarar görmesine değil, aynı zamanda okuyucunun habercilere olan güveninin sarsılmasına da yol açmaktadır.

Sonuç olarak, çocukların haberlerde yalnızca kriz, ihmal veya istismar gibi olaylar ekseninde görünür kılınması, onların medya temsillerini dar bir çerçeveye hapsetmektedir. Çocukların sadece mağdur ya da kahraman oldukları zaman değil, gündelik yaşamları, düşünceleri ve toplum içindeki yerleriyle de haberlere konu edilmeleri gerekmektedir. Medya, çocukları birey olarak tanımayı, onların öznelliğine saygı duymayı ve temsillerinde hak temelli bir yaklaşım geliştirmeyi öncelemelidir.

Yeni medya teknolojileriyle birlikte şekillenen dijital habercilik anlayışı, gazeteciliğin etik boyutuna yeni sorumluluklar yüklemektedir. Bu bağlamda çocuk odaklı habercilik, yalnızca haber değeri taşıyan olayların aktarımı değil; aynı zamanda toplumsal duyarlılık, etik sorumluluk ve insan hakları bilinciyle yürütülmesi gereken bir süreçtir. Gelecekte çocuklara dair daha kapsayıcı, ötekileştirmeyen ve güçlendirici medya temsilleri oluşturmak, yalnızca medyanın değil, tüm toplumun ortak sorumluluğudur.

KAYNAKÇA

- Altun, F. (2011). Medya etiği ve tarafsızlık söylemi. *İş Ahlakı Dergisi*, 4(2), s. 9-24.
- Arslan, A., ve Duğan, Ö. (2016). Suça yönelmiş çocukların medyada temsili: Bir alan araştırması. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(1), s. 303-325.
- Arslan, H. (2019). Eleştirel medya okuryazarlığı kapsamında çocuğa ve kadına yönelik olarak önerilen özel haber dili. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), s. 111-136.
- Bahçecioglu, E. H. (2024). İnternet haberciliğinde doktorlara yönelik nefret söylemi. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 9(17), s. 17-40.
- Bak, G. (2017). 1980'li yıllardan günümüze Türk yazılı basınında çocuk olgusu. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 2(2), s. 163-188.
- Balta Peltekoğlu, F., & Akbayır, Z. (2019). Davranışsal içgörü ve halkla ilişkilerin kesişim noktası: Çocuk gelin sorununda medyada farkındalık ve davranışsal halkla ilişkiler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(2), 827-844.
- Baú, V. (2022). Framing the representation of refugee children and adolescents: A key informant review of the Italian media. *Media Watch*, 13(1), 69-86.
- Ceylan, Y. (2012). Toplumsal değerler ve medya etiği. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(7), s. 45-58.
- Demirel, S. D. (2022). Medyanın etik sorumluluğu bağlamında çocuk suçluluğu haberleri üzerine bir inceleme. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 1(2), 106-136.
- Dingil, A. E. (2014). Türkiye'de haber sitelerinin görsel tasarım-ergonomi düzeyleri ve etkinliği. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basın ve Yayın Ana Bilim Dalı.
- Dingin, A. E. (2023). *Yeni Medya Haberciliği*. Literatürk Academia.
- Doğan, E. (2022). Suça sürüklenen çocuklara yönelik medya pratikleri ve nefret söylemi: Video haberler ve kullanıcı yorumları örneği. *TRT Akademi Dergisi*, 7(15), s. 676-701.
- Dolar, M. N., ve Koran, N. (2021). Çocuklarla ilgili haberlerin çocuk hakları bağlamında değerlendirilmesi: KKTC Ulusal Gazeteleri örneği*. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 35(1), s. 53-77.
- Fırat, F. (2016). Çocuk odak'sız' habercilik: internet gazetelerinde çocuk içerikli haberlerin sunumu ve etik ihlaller. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(2), s. 817-833.
- Genç, S. Z., & Güner, F. (2016). Çocuk hakları bağlamında medyaya ilişkin aile görüşleri (Çanakkale ili örneği). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(26/2), s. 1-23.
- Güldeste, A. (2018). Çocuk cinsel istismarının medyada değerlendirilme biçimi Habertürk gazetesi üzerinden medyaya sosyolojik bir bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), s. 490-497.
- Işıklı, Ş., ve Fazlıoğlu, E. F. (2023). Etik, yetkinlik ve ideoloji arasında gazetecilik: intihar haberlerindeki teknik hatalar ve etik ihlaller üzerine bir analiz. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, s. 104-133.
- İzoğlu Tok, A., Güneş, N., Güngör, İ., ve Aytekin, Ç. (2019). Yazılı basında çocuk haberlerinin sunumu. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*(5), s. 542-554.
- Kalender, A. B. (2019). İnternet haberciliğinde clickbait savaşları: bir okuyucu tepkisi olarak limon haber örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergisi*, 2(2), s. 1-21.
- Kalsın, B. (2016). Geçmişten geleceğe internet gazeteciliği: Türkiye örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*(42), s. 75-94.
- Karaboğa, M. T. (2018). Medya çağında çocuk ve çocuk kültürü: Şiddet ve tüketim kültürünün yansımaları. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 2(2), 1-17.
- Karataş, E. O. (2022). Çocuk odaklı haberlerin ana akım ve alternatif medyada sunumu: İzmir depremi örneği. *Uluslararası Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli Dergisi*, 5(2), 302-326.

- Kaymak, A., ve Coşkun, A. (2022). Çocuk odaklı habercilik bağlamında savaş konulu haberlerde kullanılan çocuklarla ilgili fotoğrafların göstergebilimsel analizi: Suriye İç Savaşı Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 9(2), s. 803-823.
- Koç, F., ve Paslı, F. (2021). Çocuğa yönelik istismar ve ihmal olaylarının haberdeki temsilinin çocuk hakları bağlamında incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 32(1), 97-119.
- Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294.
- Morkan Şahin, M., ve Güngör, G. (2024). Suça sürüklenen çocuklarla ilgili yayınlanan haberlerin analizi: Hürriyet Gazetesi örneği. *Kapadokya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), s. 291-304.
- Nazlı, E. (2019). Çocuk istismarının mizah dergilerindeki sunumu: *Leman ve Uykusuz Dergileri* örneği. *Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), s. 78-89.
- Özbey, S., ve Pekdoğan, S. (2022). 0-6 yaş çocuk istismarının basılı medyaya yansımalarının araştırılması. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 3(5), s. 31-40.
- Özcan, E. (2019). Yeni medya ve internet haberciliğinde etik sorunlar. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 10(37), s. 97-116.
- Özel, E. K., ve Deniz, Ş. (2019). "Tık" ve "etik" arasında sıkışan gazetecilik: İnternet gazeteciliğinin ortaya çıkardığı yeni etik sorunlar ve gazetecilerin konuya bakış açısı üzerine bir araştırma. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), s. 443-466.
- Özel, E. K., Deniz, Ş., ve Pakkan, Ş. (2021). Çocuğu 'haber'den silmek: çocuk haberlerinde gazetecilik etiği için yeni bir fırsat olarak unutulma hakkı. *Istanbul University Journal of Communication Sciences*, s. 127-160.
- Özmen, Ş. Y. (2012). Çocuğun adı yok: televizyon haberlerinde çocuğun sunumu ve çocuk hakları bağlamında değerlendirilmesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*(34), s. 66-82.
- Tutar, C. (2014). Yazılı basında çocuk haklarının temsili: Hürriyet, Cumhuriyet, Sabah ve Zaman gazeteleri üzerinde yapılan bir araştırma. *Journal of Yaşar University*, 9(34), s. 5760-5786.
- Ulusoy, H. Ö. (2019). Yerel basında çocuk odaklı habercilik: Akdeniz Gerçek ve Antalya Gündem Gazeteleri üzerine bir araştırma. *Global Media Journal TR Edition*, 9(2), s. 803-823.
- Uzun, R. (2014). Çocukların medyadan ve medyada korunması: Çocuklara yönelik etik davranış kurallarının incelenmesi. *Akdeniz İletişim Dergisi*(22), s. 152-167.
- Vlad, D. (2017). Perspectives on media representation of children. *Social Sciences and Education Research Review*, 4(1), 114-124.
- Yıldız, C. (2018). Gazetede çocuklar: Hürriyet, Sabah, Sözcü ve Posta örnekleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), s. 281-294.